

BAROČNE GROBLJE

Ferdinand Šerbelj

BAROČNE GROBLJE

Župnija svetega Mohorja in Fortunata
Jarše

DRUŽINA
2008

PRAV RAD SPREJMEM VABILO GOSPODA ŽUPNIKA JANEZA KVATERNIKA,

da napišem spremno besedo o naši ljubi grobeljski cerkvi.

Na to prijazno hišo Božjo me veže veliko lepih spominov! Iz pripovedovanja starejših sem izvedel, da je bil stari oče Janez dolga leta njen ključar; posebej je bil odgovoren za oltar svetega Andreja. Enemu izmed otrok - vseh je bilo enajst - je dal ime tega Jezusovega učenca in Petrovega brata. To je bil moj oče. Ta nam je večkrat pripovedoval zgodbo o sveti Notburgi - ena mojih starih tet je nosila to nenavadno ime, poročena je bila k Prelesniku v Šinkov turn. Ne vem, ali je kdaj res hodil po krajih, kjer je svetnica živela, ali pa je podrobnosti nemara poznal iz pripovedovanja starih. Vsekakor je bila zgodba tako živa in slikovita, kot da jo je sam doživel.

Prva cerkev, kamor sem zahajal - bolje: so me nosili - , je bila grobeljska podružnica. Spominjam se, da sta me sosedi, Anzelnova mati in hči Johana - meni sta se zdeli neskončno stari - nesli neko nedeljo popoldne k večernicam in blagoslovu. Na koncu so peli »Lepa si, lepa si, Roža Marija«. Meni se je zdela melodija tako žalostna, da mi je šlo kar na jok. Že takrat sem se rad sprehajal po oboku in preletaval Jelovškove freske. Najbolj so me pretresli prizori mučenja, ki jih ne manjka. Spominjam se tudi šmarničnih pobožnosti. Ko smo se vračali domov, je bilo navadno že temno. Fantje in dekleta so se radi zadrževali v košatem kostanjevem drevoredu. Ker je bila pred vojno v Grobljah skupnost lazaristov, so bili obredi med prazniki posebno slovesni. V spomin se mi vračajo péte maše, ko je mladi gospod Lenček z lepim svetlim glasom zapel evangelij. Tedaj sem začel občudovati lepoto našega bogoslužja, ki me je na moč prevzela. V tem strmenju nad svetim dogajanjem vidim enega od vzrokov za mojo kasnejšo odločitev za duhovništvo.

Pridig se ne spominjam. Vem, da je bil očetu posebno zoprni gospod, ki je nekoliko mevžasto oznanjal nekaj, kar naj bi bila Božja beseda. Če je le mogel, je poizvedel, kdaj bo tisti gospod pridigal, in je šel k drugi maši.

Velik vtis je v cerkvi pustil gospod Janez Gnidovec, ki je bil že kot duhovnik v noviciatu v Grobljah. Teta Micka se je rada spominjala ene njegovih misli, ko je govoril o duhovniškem poklicu: »Blagor ródu, ki izumrje na oltarnih stopnicah.« Mene takrat še ni bilo na svetu, Gnidovec pa je pozneje odšel za škofa v Skopje.

Kot posebnost med spovedniki - v grobeljsko cerkev so takrat hodili k spovedi od vsepousod - so ženske omenjale gospoda, ki je pri vsaki spovedi obvezno vprašal: »Trpinčila živali?« Takrat se mi je zdelo zelo čudno, zakaj je ta občutljivi gospod tako zaskrbljen glede tega. Pri nas smo po navadi z živino lepo ravnali. Skoraj bi rekel, da je bila del širše skupnosti. Obstajala je celo nekakšna pristna notranja vez med človekom in živaljo; oče je imel posebno rad konje.

To živo in razgibano grobeljsko obdobje se je brutalno končalo s prihodom Nemcev spomladi 1941. Lazariste so izgnali in cerkev zaprli. V zadnjem trenutku sva s sosedo, Šimnovo Johano, odnesla cerkveno posodje v Domžale. Odtlej smo hodili k maši v Mengeš, kjer

je ostal stari gospod Plevnik, kasneje, proti koncu vojne, pa tudi v Domžale, kjer je bil nastanjen mladi in ognjeviti gospod Boris Kerč.

Ob branju besedila dr. Ferdinanda Šerbelja pa sem o Grobljah zvedel še mnogo več, kot so mi pripovedovali starejši. Avtor izjemno natančno opisuje Jelovškove freske, oltarje in arhitekturo tega pomembnega baročnega spomenika. Skrbno povzame zgodovino kraja od prve omembe leta 1437 do danes. Zgodbo dopolnjujejo opisi kapele svete Notburge v parku, ki so jo, žal, podrli leta 1950, dvorca, ki so ga med vojno požgali partizani, in misijonske tiskane, ki je doživela enako usodo. O Grobljah kot verskem, misijonskem in kulturnem središču med obema vojnoma, ko so bili tam lazaristi, bi se dalo seveda povedati še mnogo več, vendar bi to presegalo zamišljen okvir tega dela.

Lepo in pregledno je predstavljeno prizadevanje za obnovo in vrnitev cerkve njenim bogoslužnim namenom. Naj v tej zvezi omenim pogumen nastop tedanjega domžalskega kaplana Rudija Koncilija, ki je v začetku sedemdesetih let z odmevnim člankom v Družini razgibal javnost in pri občinskih možeh povzročil nemalo slabe volje. Vendar: impulz je bil dan in procesa ni bilo mogoče več ustaviti. Koncilijevo delo so nadaljevali domžalski župnik Vinko Piber, mengeški župnik Štefan Babič, ki ima največ zaslug za ustanovitev župnije in nakup Pirnatove domačije, Milan Grden, ki je od občine dobil dovoljenje za vsakdanjo uporabo cerkve - največ mu je pri tem pomagal dr. Franc Perko - in začel zidati župnišče, Lojze Rajk, ki je dobil nazaj cerkev v last in posest in dokončal gradnjo župnišča, in Janez Kvaternik, ki je obnovo cerkve in nabavo orgel speljal do konca. Vsi ti zaslužni in zgledni dušni pastirji so z ljubeznijo in vztrajnostjo dosegli, da je danes cerkev solidno in strokovno brezhibno obnovljena in da se v njej zbira cerkveno občestvo iz živih kamnov.

Poleg opisa kapelic v naših krajih avtor podaja še kratke življenjepise svetnikov, ki so posebno navzoči v grobeljski cerkvi: Mohor in Fortunat, Marjeta, Andrej, Janez in Pavel, Notburga in Izidor.

Zgodovinsko neoporečna, jasna in pregledna, v prijetnem slogu pisana knjiga o Grobljah zasluži pozornost ne samo ljudi jarške župnije, ampak tudi širšega slovenskega občinstva, saj biser z Jelovškovimi freskami »v našem spomeniškem patrimoniju ostaja pomemben spomenik celostne umetnine našega baroka«, kot upravičeno trdi avtor knjige.

Njemu in vsem, ki so omogočili njen izid, naša iskrena zahvala!

kardinal Franc RODE

»LEPA JE!« ZATRJUJEJO NAKLJUČNI OBISKOVALCI OD BLIZU IN DALEČ,
ko vstopajo v grobeljsko cerkev. Res je: sedaj, ko je zunaj in znotraj obnovljena in urejena, je prijeten prostor za molitev in srečanje človeka z Bogom. K temu največ prispevajo živahna baročna arhitektura, Jelovškove poslikave in domišljena oltarna oprema.

Dodatno vrednost ji dajejo pestra 500-letna zgodovina, dobra akustika, nove orgle, bližina kardinalove domačije, delovanje svetniškega kandidata škofa Janeza Gnidovca in dejstvo, da je zadnja tri desetletja v vlogi župnijske cerkve župnije Jarše. Cerkev nam torej ima kaj pokazati in »povedati«.

Ta knjiga je neke vrste krona, »pika na i« vsem vlaganjem v njeno obnovo in ureditev. Nastala je z željo pokazati širši družbi, da imamo lepo cerkev, da zanjo primerno skrbimo in da se v njej radi zbiramo pri svetem bogoslužju. Knjiga pomeni tudi obogatitev krajevne turistične ponudbe. Obenem upam, da bo spodbudila odgovorne za lokalne zadeve, da bodo cerkvi dodelili priznanje, ki ga je doslej zaman čakala, a si ga nedvomno zasluži: da bo s strani domžalske občine in nato slovenske države uradno razglašena za kulturni spomenik.

Zahvaljujem se dr. Ferdinandu Šerbelju, kustosu Narodne galerije v Ljubljani, da je poglobil in razširil naše védenje o grobeljski cerkvi in predstavil njen pomen v najnovejšem obdobju naše zgodovine. Prav tako hvala fotografu Marjanu Smerketu, oblikovalki Maji Gspan, njegovi eminenci kardinalu dr. Francu Rodetu, založbi Družina, Tonetu Košenini, predsedniku KS Jarše - Rodica, in drugim sodelujočim v pripravi te monografije, pa tudi vsem donatorjem za zaupanje in pomoč.

Janez KVATERNIK, župnik

*V februarju leta Gospodovega 2008,
v času slovenskega predsedovanja Evropski uniji*

Tretji, veliki zvon iz leta 1922 krasi le relief sv. Štefana, diakona, in sv. Klemenca, papeža. Na udarnem obroču ima napis: *SVETOVNI SRD JE PREDNIKA UGRABIL, A MENE ŽAR LJUBEŽNI VLIL: DA V BOŽJI HRAM BI GLAS MOJ KLICAL, VABIL, OZVANJAL MIR IN UP NA RAJ BUDIL*. Tehta 622 kg, v premeru ima 106 cm in je uglasen na FIS.

Med obnovo fasad leta 1987 so pod polkrožnimi odprtini izpod beleža prišle na dan urne številčnice in na južni strani se ohranili prvi dve številki letnice 17[...], na litoželeznem nihalu sedanje ure piše: *URB: / AUBL / U ST: VIT, urar Urban Aubl iz Šentvida [nad Ljubljano]*.

Obiskovalca grobeljske cerkve najprej pritegne domačnost vhodne lope, ki je preživela baročno prezidavo cerkve, saj je prišla prav kot klonica, zavetje za številne romarje. V njej je tudi nameščena oltarna menza, za maševanje in pridigo, ko je bila v času romarskih shodov stara cerkev pretesna. Seveda je bil ta oltar še naprej v rabi, saj se je pri grobeljskih oltarjih na leto darovalo zelo veliko maš. Nad oltarno menzo je bil nekoč tudi oltarni nastavek, danes pa je tu kamnita plošča v spomin na obisk domačina kardinala dr. Franca Rodeta dne 3. junija 2006.

*Prostorna vhodna 49
lopa je ostanek
prejšnje cerkve
in je v času največjega
obiska služila za
maševanje, pa tudi
romarjem za zavetje*

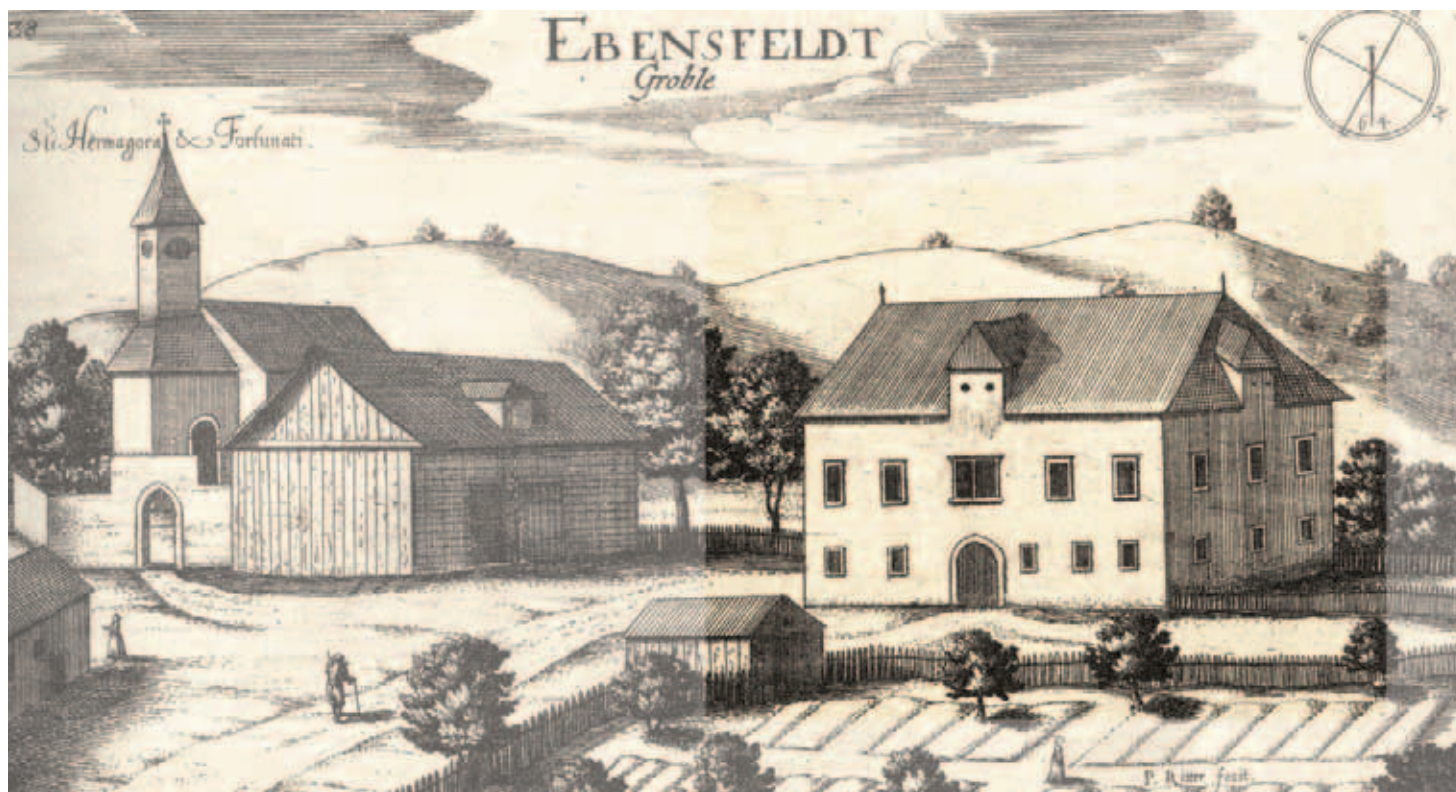
POKOPALIŠČE

Pri grobeljski cerkvi že dolgo ne pokopavajo. Toda nekoč, v stiski, ko so kužne bolezni neusmiljeno redčile domače prebivalstvo in je bilo prepovedano prenašati mrličje v oddaljene cerkve, so v sili tudi tukaj pokopavali. Najstarejša omemba te božje njive je iz leta 1600, ko je 18. julija mengeški župnik Jurij Velan oblast prosil za dovoljenje, da bi smel tukaj blagosloviti zemljišče za pokopališče, ki je bilo obdano z obzidjem. Iz te prošnje izvemo, da je bil prejšnje leto zaradi kuge zaprt dostop do pokopališča v Mengšu in da je zato pri grobeljski cerkvi bilo precej mrličev (Stražar 1988, str. 247). Leta 1752 se ob cerkvi omenja pokopališče, ki pa ni bilo blagoslovljeno. V cerkvi so najbrž pokopavali imenitnejše domačine, o čemer govori nagrobnik, ki je bil v tleh pred oltarjem sv. Notburge, sedaj pa je v lopi vzdan v steno zvonika. Grobo vsekan napis: LAVDATE PVERI / DOMINVM LAVDATE / NOMEN DOMINI / IOANNES BÄRT KHVNST / ANNORVM TRIVM / OBDORMVIT IN DOMN / DIE 30 IANV 1647 pove: Hvalite, otroci, hvalite ime Gospodovo. Janez Jernej Kunst, star tri leta, je zaspal v Gospodu, dne 30. januarja 1647. Na nagrobniku je omenjen najbrž sin upravnika grobeljske posesti Janeza pl. Kunsta; ta je leta 1648 dal v Mengšu krstiti dvojčici Marijo Ano in Felicito, septembra naslednjega leta pa še Marijo Elizabeto. Tem otrokom je bil boter mengeški župnik Baltazar Wüz. Leta 1689 je v Grobljah živela posestnica Ana vdova Kunst (Veider 1938, str. 55), ki jo omenja tudi Valvazor in bi bila lahko mati teh otrok. Ob tem pomislimo, da je bil pokojni deček morda edini sin plemenitega Kunsta, za kar govori tudi postavitve nagrobnika triletnemu otroku z daljšim napisom.

50

KAPELA SV. NOTBURGE V PARKU

Med barokizacijo cerkve so v parku grobeljske graščine postavili kapelo sv. Notburge in tudi to je najbrž načrtoval, zanesljivo pa poslikal Franc Jelovšek. Kapela pravokotnega tlorisa z dvokapo streho je bila bogatega videza s profiliranimi venci, pilastri in polstebri. Kapelica je bila porušena leta 1950 in nanjo spominjajo le fotografije in starejši opisi. Stala je na koncu parka ob poti, ki je vodila od dvorca v smeri Domžal. Postavil jo je grobeljski graščak Franc Bernard grof Lamberg, omenjen že v spomin-skem napisu v cerkvi. Na stenah kapele so bili zbrani nebeški zavetniki, ki so varovali pred vremenskimi ujmani, ognjenimi zublji in boleznimi, ki niso prizanašale ne ljudem ne živini. Razen hrbtni strani kapele so bile vse stene poslikane. Povzemimo natančen opis duhovnika Janeza Veidra iz leta 1938. Na notranji oltarni steni je bila sv. Notburga upodobljena na podoben način kakor na sliki v cerkvi, kako obdana z reveži deli kruh. Pod sliko je ponovljen napis z oltarne slike v cerkvi: S. NOTBURGA PAUPERUM & ANIMAL: PATRONA, Sv. Notburga revežev in živine zavetnica. Na oboku je bil sv. Elija na ognjenem vozu. Na levi notranji steni sta sv. Janez in Pavel v opravi rimskih

DVOREC GROBLJE

Védenje o grobeljski cerkvi bi bilo pomanjkljivo, če v ta pregled ne bi vključili – nekdanjega – sosednjega dvorca in njegovih gospodarjev, ki so pripomogli k razcvetu romarske poti v Grobljah. Tako cerkev kot tudi lega dvorca govori za mlajši nastanek. Gradbeni elementi, ki bi morebiti postarali nastanek prve stavbe, se niso ohranili. Anton Koblar (1891, str. 3) navaja lokalno izročilo, da je ob razlitju jezera izza Kamnika voda odnesla samostan, ki je stal tam, kjer je bila poleg novega grobeljskega dvorca enonadstropna starinska stavba, imenovana stari grad. Dvor v Grobljah (Ebensfeld) so najbrž postavili na začetku 16. stoletja, a lastniki se v virih pojavljajo šele na začetku naslednjega stoletja. Leta 1611 se omenja prvi lastnik dvorca, neki Lovrenc Spitzig, leta 1628 pa Janez Krstnik Spitzig, a glede naštevanja lastnikov se tu pojavi zadrega. Najboljša vira grobeljskih posestnikov sta objavi Janeza Veiderja (1938) in Majde Smole (1982), toda za izpričano lastništvo Grobelj v 17. stoletju se njuna navajanja imen razlikujejo. Vzrok moramo iskati v različnem pristopu oz. citiranju arhivskih virov. Veider je črpal iz Koblarjeve objave o sv. Notburgi (1891), župnijskega arhiva v Mengšu in iz Valvazorjeve Slave, Smoletova pa predvsem iz dokumentov deželnega arhiva (zapuščinski inventarji in graščinski arhivi). Zato gre pri prvem pregledu najbrž za upravnike, v drugem pa za dejanske lastnike, kajti le tako bi bilo mogoče za 17. in začetek 18. stoletja uskladiti imena med grobeljsko gospodo, a za pravilno rešitev te

*Groblje s cerkvijo
in z dvorcem po
J. V. Valvazorju
iz leta 1679
(po Reisp 1970)*

*Grobeljski dvor
z dozidanim
delom misijonišča,
30-ta leta
20. stoletja
(po razglednici v
NUK-u v Ljubljani)*

*Zahodni drevored 59
je spomin
na nekdanjo
parkovno ureditev
v Grobljah*

ČAS, ZAPISAN V LETNICAH

- 1435, 18. november, prva omemba Grobelj, ko sta Viljem Lindekar in njegova žena Kristina nemškemu viteškemu redu v Ljubljani med drugim zastavila tudi posestvo v Grobljah.
- 1437, 27. avgust, mengeški plemič Nikolaj (Niklas Manspurger) z ženo Karolino proda nemškemu križniškemu redu v Ljubljani neko zemljišče v Grobljah.
- 1526, grobeljska cerkev dá za vojsko zoper Turke dva renska goldinarja in en srebrni ke-
lih v teži 21 lotov (367,5 gr), neki David Gall pa je bil cerkvi dolžan 20 cekinov.
- 1528, Turki pustošijo v okolici Ljubljane in Mengša.
- 1600, 18. julij, prošnja za ureditev pokopališča pri cerkvi.
- 1647, 30. januar, nagrobnik triletnega dečka Janeza Jerneja Kunsta v lopi cerkve.
- 1679, Valvazorjeva upodobitev Grobelj, risbo je napravil P. Ritter Vitezović
(*P. Ritter fecit.*).
- 1735, v širši okolici Grobelj razsaja živinska kuga.
- 1739, 18. januar, datirana listina, s katero je briksenški škof Künigl v Groblje poslal
relikvijo sv. Notburge. Izvirnost relikvije sta 15. marca naslednjega leta potrdila
ljubljski škof Schrattenbach in 22. marca še stiški opat Kovačič.
- 1741, letnica na zakristijskem zapahu, odstranjenem med prvo svetovno vojno.
- 1751, do tega leta je mengeška župnija sodila pod oglejskega patriarha, po tem letu pa
pod goriško nadškofijo.
- 1752, v cerkvi pet posvečenih oltarjev z istimi svetniki kot danes; ob cerkvi se omenja
ne blagoslovljeno pokopališče; v zvoniku sta dva zvana, a sta leta 1869 med požarom
padla z ležišč in se poškodovala.
- 1757, 10. maj, Franc Bernard grof Lamberg grobeljski dvor z vsem nedeljivim (alodialnim)
imetjem izroči sinu Francu Adamu.
- 1759, naslikana letnica za velikim oltarjem.
- 1759–1761, Franc Jelovšek poslika cerkev.
- 1761, na upodobitvi sv. Janeza in Pavla z avtoportretom slikarja Franca Jelovška je let-
nica 1761.
- 1763, 9. avgust, goriški nadškof Karel Mihael Attems posveti cerkev.
- 1769, naslikana letnica na južni zunanjščini prezbiterija.
- 1803, Janez Nepomuk grof Lamberg proda posestvo Groblje dr. Janezu Burgerju.
- 1820, v nekdanjem škofijskem muzeju v Ljubljani se omenja danes izgubljeno Potoč-
nikovo bandero Sv. Mohor in Fortunat & Trije zavetniki s stranskih oltarjev z
letnico 1820.

- 1823, Janez Potočnik podpiše in datira sliko na glavnem oltarju (*J: Pototschnig pinx / Labac 1823*).
- 1869, v požaru zvonika sta se poškodovala dva zvonova, zatem urejena današnja kapa zvonika.
- 1883, vstavljen obokan pevski kor, nanj pa postavljene stare mengeške orgle – zanje je največ denarja prispeval ključar Peter Majdič.
- 1901, cerkveni ključar in veliki dobrotnik cerkve Peter Majdič kupi bandero.
- 1917, 5. februar, posest Groblje od Alfonza barona Wurzbacha pl. Tannenberga kupi krščansko društvo Dobrodelnost v Ljubljani.
- 1918, 30. julij, v Grobljah se naselijo sestre usmiljenke sv. Vincencija Pavelskega in si tu uredijo sirotišnico ter šolo za deklice.
- 1920, 21. september, Groblje preidejo v posest Misijonske družbe lazaristov sv. Vincencija Pavelskega v Ljubljani.
- 1922, cerkev dobi nov tlak sivo črnih cementnih plošč, nove klopi in nove zvonove.
- 1924, lazaristi grobeljskemu dvorcu na vzhodni strani prizidajo veliko poslopje; 6. julij, nova maša domačina Alojzija Mava.
- 1929, 1. november, začetek obratovanja misijonske tiskarne, ukinjene novembra 1941.
- 1931, dograjen društveni dom v Grobljah.
- 1933, 20. avgust, nova maša domačina Klemena Mava.
- 1943, 3. oktober, partizani požgejo dvorec, 22. novembra še prizidani samostan.
- 1944, 6. maj, partizani požgejo poslopje tiskarne.
- 1948, 18. september, podržavljenje posesti Grobelj in cerkev uporabljena za skladišče.
- 1955, obnovljena streha na cerkvi.
- 1960, med obnovitvenimi deli odstranjen pevski kor iz leta 1883.
- 1961, začetek obnavljanja Jelovškovih fresk v cerkvi.
- 1966, 20. junij, cerkev razglašena za Muzej Jelovškove umetnosti.
- 1970–2002, v cerkvi mednarodni poletni festivali komorne glasbe.
- 1970, september, začetek veroučne šole pri Cotmanovih in Krivčevih v Zgornjih Jaršah.
- 1975, 1. december, ljubljanski nadškof in metropolit dr. Jožef Pogačnik ustanovi župnijo Jarše; mengeški župnik Štefan Babič imenovan za soupravitelja župnije Jarše.
- 1978, 7. december, občina Domžale dovoli souporabo grobeljske cerkve za verske obrede.
- 1979, 15. avgust, Milan Grden nastopi službo prvega župnika v Jaršah.
- 1980, maj, prvič po odprtju cerkve v njej slovesnost sv. obhajila in sv. birme.
- 1983, utrjeni temelji stavbe in okrog cerkve urejena drenaža; 21. avgust, zlata maša rojaka Klemena Mava.

- 1984, 24. april, v Hrastju pri Kranju umre 54-letni duhovnik Janez Krivec, doma iz Zgornjih Jarš, pokopan dva dni kasneje v Mengšu; november, Restavratorski center iz Ljubljane začne obnavljati freske v cerkvi.
- 1986, 11. februar, Kulturna skupnost občine Domžale se kot upravljavka cerkve z župnikom Grdenom dogovori, da župnija prevzame cerkev v najem za 99 let.
- 1987, obnova zunanjsčine cerkve, strehe, zvonika in vstavitve pevskega kora.
- 1988, 3. julij, nova maša domačina Toneta Furarja; 17. julij, blagoslov temeljnega kamna za novo župnišče.
- 1989, 16. november, prvič verouk v novem župnišču v Srednjih Jaršah.
- 1991, 3. januar, prvič maša v kapeli v novem župnišču; 18. marec, Lojze Rajk kot drugi župnik pride v Jarše; maj, začne izhajati župnijsko glasilo Grobeljski zvon.
- 1994, julij, nadškof dr. Alojzij Šuštar blagoslovi novi župnijski dom, za katerega je načrte izdelal domžalski Biro Karlovšek; 1.–9. oktober, v Grobljah prvi misijon.
- 1995, 7. februar, občina Domžale vrne župniji Jarše v last in posest cerkev v Grobljah; julij, nadškof in metropolit dr. Alojzij Šuštar blagoslovi obnovljeno cerkveno obzidje in notranjsčino cerkve; lazaristi poklonijo denacionalizirani društveni dom krajevni skupnosti Jarše - Rodica, sedaj Kulturni dom Groblje.
- 1996, 17. maj, župnija se v velikem številu udeleži prvega obiska papeža Janeza Pavla II. v Sloveniji; 15. avgust, Janez Kvaternik nastopi službo župnika v Jaršah.
- 1997, 20. april, obisk ljubljanskega nadškofa in metropolita dr. Franca Rodeta; 23. oktober, 40-letnica okteta Bratov Pirnat v jarškem župnišču.
- 1998, junij, prireditve ob 100-letnici rojstva rojaka, duhovnika in skladatelja Alojzija Mava; na južni steni lope restavrator Aleš Sotler naslika sončno uro po zgledu slabo ohranjene freske, snete leta 1986.
- 1999, 19. september, župnija se v Mariboru udeleži papeževega 2. obiska v Sloveniji.
- 2000, december, prireditev ob 25-letnici obstoja župnije.
- 2002, junij, restavratorski Atelje Huszar iz Pirana je obnovil vseh pet oltarjev in prižnico (finančna pomoč občine Domžale); 14. julij, nadškof dr. Franc Rode blagoslovi obnovljene oltarje in prižnico; 8. september, umrl Nejko Pirnat, zborovodja Bratov Pirnat, ki je 23 let vodil tudi župnijski pevski zbor in bil zaslužen, da je Pirnatova domačija, po domače Franceljnova, postala župnijski dom.
- 2003, 20. julij, dolgoletni ključar, član ŽPS in prvi molivec Vinko Letnar v cerkvi prejme posebno nadškofovo priznanje.
- 2005, marec, cerkev dobi novo nebo za procesije; maj–julij, prepleskana zunanjsčina cerkve in zvonik.
- 2006, 23.–28. april, župnijsko romanje v Rim; 3. junij, obisk kardinala dr. Franca Rodeta; nov pevski kor postavljen po načrtih arhitektov Mihe Skoka in Roka Bende, ob so-

delovanju z Majo Avguštin iz Zavoda za varstvo kulturne dediščine v Kranju; 17. september, dr. Franc Perko, upokojeni beograjski nadškof, blagoslovi nove orgle, izdelek delavnice Orglarstvo Močnik iz Cerkelj na Gorenjskem.

2007, 25. marec, dekan Matej Zevnik v cerkveni lopi odkrije spominsko ploščo ob prvi obletnici imenovanja dr. Rodeta za kardinala; 27.-30. april, romanje v Medžugorje; 25. junij, (4.) župnjiski dan v uršulinskem samostanu v Mekinjah; 23. november, večer sakralne glasbe v cerkvi – argentinska Slovenca Luka Debevc in Anica Rode.

2008, 18. januar, božični koncert Bratov Pirnat ob 50-letnici delovanja okteta v jarški kape-
li; 25.-28. april, župnjisko romanje v Lurd ob 150-letnici Marijinih prikazovanj.

UPORABLJENA LITERATURA

- 1679 Johann Weichard Valvasor, *Topographia ducatus Carnioliae Modernae*, Bogenšperk na Kranjskem 1679, Ljubljana-München 1970 [faksimilirana izdaja, ur. B. Reisp].
- 1689 Johann Weichard Valvasor, *Die Ehre dess Hertzogthums Crain*, Laybach 1689.
- 1768 [Marko Pohlin], Kratke sapopadek fhivljenja SS. Mohorja, inu Fortunata MM, Krajske dufhelle Pomoznikov, *Ta male Katechismus*, Dunaj 1768, str. 103–113 [napaka v oštevilčenju, str. 103 sledi str. 109].
- 1774 [Marko Pohlin], Officium od svete Notburge dekile, inu divize, str. 77–95; Kratke sapopadek shivljenja S. Isidora kmeta, str. 111–118, *Pet sveteh petkov mesza sušca*, Ljubljana 1774.
- 1879 Alfons Müllner, *Emona*, Laibach 1879.
- 1888 A[nton] Koblar, Na razvalinah Mengeškega gradu, v: *Letno poročilo trorazredne ljudske šole v Mengši koncem šolskega leta 1887/8*, Mengeš 1888.
- 1891 A[nton Koblar], Sv. Notburga v Grobljah, v: *Letno poročilo trirazredne ljudske šole v Mengši*. Mengeš 1891.
- 1895 Anton Koblar, Kranjske cerkvene dragocenosti I. 1526, *Izvestja muzejskega društva za Kranjsko*, 5, 1895.
- 1922 Viktor Steska, Freske v Grobljah, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, 2, 1922.
- 1927 Viktor Steska, *Slovenska umetnost*, I, Prevalje 1927.
- 1929 France Stelè, *Politični okraj Kamnik*, Ljubljana 1929.
- 1938 Janez Veider, *Groblje*, Misijonska tiskarna Groblje-Domžale 1938.
- 1940 Stane Mikuž, *Ilovšek Franc, baročni slikar 1700–1764 (inauguralna disertacija)*, Ljubljana 1940.
- 1942 Stane Mikuž, Slogovni razvoj umetnosti Franca Ilovška (1700–1764), *Dom in svet*, 54, 1942.
- 1969 Nace Šumi, *Baročna arhitektura (Ars Sloveniae)*, Ljubljana 1969.
- 1982 Majda Smole, *Graščine na nekdanjem Kranjskem*, Ljubljana 1982.
- 1988 Stane Stražar, *Ob bregovih Bistrice. Od Rodice do Duplice in Radomlje z okolico*, Radomlje 1988.
- 1989 Stanko Boljka, Janez Frančišek Gnidovec – lazarist – temelji njegove vincencijanske duhovnosti, v: *Gnidovčev simpozij v Rimu*, Celje 1989.
- Ferdinand Šerbelj, geslo Groblje, v: *Enciklopedija Slovenije*, 3, Ljubljana 1989.
- 1993 Rajko Bratož, Oglejska svetnika Mohor in Fortunat, *Mohorjev koledar*, Celje 1993, str. 43–47.
- 1996 Franz Caramelle (et al.), Sankt Notburga, v *Die Volksheilige aus Tirol in Geschichte (Kult und Kunst)*, 1996.
- 1997 Ivan Stopar, *Grajske stavbe v osrednji Sloveniji, I. Gorenjska*, Ljubljana 1997.
- Arhitektura 18. stoletja na Slovenskem. Obdobje zrelega baroka*, Ljubljana 2007 [ur. I. Sapač].
- 2006 Lojze Gajšek CM, Zgodovina province, *Provincialni razgledi, 78 (80 let samostojnosti Slovenske province MD, 1926–2006)* [Ljubljana] april 2006.
- Blaž Resman, *Kiparstvo poznega baroka na Gorenjskem*, Ljubljana 2006.
- 2007 Anica Cevc, *Anton Jožef Lerhinger*, Ljubljana 2007 [razst. kat. Narodne galerije]. Anton Pust CM, *Vincencijevi misijonarji v Sloveniji in njihove postojanke*, Ljubljana 2007.

KAZALO

Spremna beseda, kardinal dr. Franc Rode	5
Spremna beseda, župnik Janez Kvaternik	7
POGLED V DALJNO PRETEKLOST	9
POSLIKAVA CERKVENIH OBOKOV.....	19
Prezbiterij.....	19
Sveta Mohor in Fortunat med legendo in zgodovino godujeta 12. julija	22
Ladja	23
Vremenska zavetnika sv. Janez in Pavel godujeta 26. junija	26
Kapeli sv. Notburge in sv. Izidorja	28
Kapela sv. Notburge	28
Sv. Notburga, zavetnica kmečkega stanu, goduje 13. septembra.....	28
Kapela sv. Izidorja	32
Sv. Izidor, kmet, goduje 15. maja.....	32
OLTARJI	37
Glavni ali véliki oltar sv. Mohorja in Fortunata	39
Slavoločna oltarja sv. Andreja in sv. Marjete	42
Sv. Marjeta in sv. Andrej godujeta 20. julija oziroma 30. novembra.....	42
Oltarja sv. Notburge in sv. Izidorja	43
PEVSKI KOR.....	47
ZVONIK IN VHODNA LOPA.....	48
POKOPALIŠČE	50
KAPELA SV. NOTBURGE V PARKU	50
SLIKARSTVO FRANCA JELOVŠKA IN MESTO GROBELJSKE CERKVE V NJEGOVI ZAPUŠČINI	53
DVOREC GROBLJE.....	57
MISIJONSKO SREDIŠČE V GROBLJAH	61
ŽIVLJENJE PO DRUGI SVETOVNI VOJNI.....	63

ŽUPNIJA JARŠE S CERKVIJO V GROBLJAH	64
Župnijski dom	65
Cerkev sv. Mohorja in Fortunata	67
UTRIP ŽUPNIJE JARŠE	68
Nekdanji in sedanji ožji sodelavci v župniji	69
ZNAMENJA	74
ČAS, ZAPISAN V LETNICAH	75
UPORABLJENA LITERATURA	79
GROBLJE IN BAROCK	
Die Pfarre der Hl. Hermagoras und Fortunatus, Jarše	80
IL BAROCCO A GROBLJE	
La Parrocchia dei Santi Ermacora e Fortunato di Jarše	97

IZID KNJIGE SO PODPRLI

Zlati donator

AC Lovše
Krajevna skupnost Jarše-Rodica
MHM
Slaščičarstvo Razpotnik
Maks in Angelca Pirnat, Domžale
Ivanka Volčini, Srednje Jarše
»V čast sv. Mohorju in Fortunatu«
Kulturno društvo Groblje
Kulturno društvo Franca Jelovška Mengeš

Srebrni donator

Ana in Tone Hribar, Zgornje Jarše
družina Košenina, Zgornje Jarše
Karel Javornik, Rodica

Bronasti donator

NLB Domžale
Mercator, d.d., Ljubljana
Juhant, d.o.o., Spodnje Jarše
Joži Kobilca, Srednje Jarše
Miran Joger, Rodica
Jože in Pavla Ručigaj, Srednje Jarše
Terezija Babnik, Zgornje Jarše
družina Lukič, Srednje Jarše
Maksa Gabrič, Srednje Jarše
Turistično društvo Jarše-Rodica
PGD Jarše-Rodica

BAROČNE GROBLJE

Župnija svetega Mohorja in Fortunata Jarše
Ferdinand Šerbelj

© Družina d. o. o.

Izdaja: Prva izdaja

Avtor besedila in izbor slikovnega gradiva: Ferdinand Šerbelj

Jezikovni pregled: Marija Bratina

Spremna beseda: kardinal dr. Franc Rode
župnik Janez Kvaternik

Povzetek: v nemščini Breda Misja
v italijanščini Saša Quinzi

Oblikovala in tehnično uredila: Maja Gspan

Fotografije: Marjan Smerke

Grafična priprava: Družina d. o. o.

Odgovarja: dr. Janez Gril

Tisk: Tiskano v Sloveniji

Naklada: 2000 izvodov

116

Ljubljana 2008

Več informacij o knjigah založbe Družina dobite na

www.druzina.si

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

726.54(497.4Jarše)(091)

ŠERBELJ, Ferdinand

Baročne Groblje : župnija svetega Mohorja in Fortunata Jarše /
[avtor besedila in izbor slikovnega gradiva] Ferdinand Šerbelj ;
[spremna beseda Franc Rode, Janez Kvaternik ; povzetek v nemščini
Breda Misja, v italijanščini Saša Quinzi ; fotografije Marjan
Smerke]. - 1. izd. - Ljubljana : Družina, 2008

ISBN 978-961-222-713-5

239042560